

دانشگاه اسلامی در اندیشه‌های مقام معظم رهبری

مهدی موقاری
حسنعلی عباسیان جوشقانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اسلامی

در اندیشه‌های مقام معظم رهبری

تالیف:

مهدی موقاری

حسنعلی عباسیان جوشقانی

انتشارات موجک

سرشناسه: موقاری، مهدی، ۱۳۵۵-

عنوان و نام پدیدآور: دانشگاه اسلامی در اندیشه‌های مقام معظم رهبری / تالیف مهدی موقاری، حسنعلی عباسیان جوشقانی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۸۳ ص.: جدول.

شابک: ۵-۲۰۱-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸، ۳۲۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۸۵] - ۹۱.

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره دانشگاه‌ها و مدارس عالی اسلامی

موضوع:

Khamene'i, Sayyed Ali, Leader of IRI, 1939 - -- Views on Islamic universities and colleges

موضوع: خامنه‌ای، سید علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- پیام‌ها و سخنرانی‌ها

موضوع: Khamenei, Sayyed Ali, Leader of IRI, 1939- -- Messages and speech

موضوع: دانشگاه‌ها و مدارس عالی اسلامی

موضوع: Islamic universities and colleges

شناسه افزوده: عباسیان جوشقانی، حسنعلی، ۱۳۶۱-

رده بندی کنگره: DSR۱۶۹۲

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۴

شماره کتابشناسی ملی: ۷۳۴۷۳۷۸

انتشارات موجک

تلگرام: ۰۹۰۱۷۶۷۲۵۰۲ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۲۱۸۱۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir

عنوان: دانشگاه اسلامی در اندیشه‌های مقام معظم رهبری

تالیف: مهدی موقاری، حسنعلی عباسیان جوشقانی

مشخصات ظاهری: ۸۳ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۹، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۳۲۰۰۰۰ ریال، شابک: ۵-۲۰۱-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش گفتار..... ۱

فصل اول: دانشگاه از دیدگاه مقام معظم رهبری..... ۳

۱-۱ مقدمه ۳

۲-۱ اهمیت دانشگاه از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) ۴

۳-۱ هدف دانشگاه از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) ۵

۴-۱ ضرورت اسلامی کردن دانشگاه از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) ۵

فصل دوم: شاخصه‌های دانشگاه اسلامی..... ۹

۱-۲ مقدمه ۹

۲-۲ دانشگاه دینی ۹

۳-۲ دانشگاه جهتدار متمایل به ارزش‌ها (انقلابی و اسلامی بودن) ۹

۴-۲ اصالت دادن به اسلام ۱۰

۵-۲ علم اسلامی ۱۱

۶-۲ حرث علمی پرشتاب ۱۱

۷-۲ اصولی، اعتلاطلب، فعال و پرنشاط بودن دانشگاه ۱۲

۸-۲ استقلال فکری و عدم وابستگی به غرب ۱۲

۹-۲ توجه هم زمان به دنیا و آخرت ۱۲

- ۱۰-۲ تلاش کلیه‌ی عناصر دانشگاهی برای دستیابی به هدف ۱۳
- ۱۱-۲ رعایت اخلاق اسلامی ۱۳
- ۱۲-۲ دارا بودن روح سیاسی زنده ۱۳
- ۱۳-۲ قداست علم ۱۴

فصل سوم: عناصر اصلی دانشگاه ۱۷

- ۱-۳ عناصر اصلی دانشگاه ۱۷
- ۲-۳ مدیریت ۱۷
- ۳-۳ سیستم آموزشی ۱۹
- ۴-۳ محتوای آموزشی ۱۹
- ۵-۳ اساتید ۲۱
- ۶-۳ فضای دانشگاه ۲۲
- ۱-۶-۳ فضای عینی (ظاهری) ۲۳
- ۲-۶-۳ فضای ذهنی - فکری ۲۳
- ۷-۳ دانشجویان ۲۳

فصل چهارم: وظایف دانشگاه اسلامی ۲۷

- ۱-۴ اصرار بر حاکمیت دینی ۲۷
- ۲-۴ فرهنگ نمودن نوآوری و نواندیشی علمی ۲۷
- ۳-۴ داشتن قدرت و جرئت علمی ۲۷
- ۴-۴ تحلیل سیاسی ۲۸
- ۵-۴ تولید نظریه و فکر ۲۸
- ۶-۴ تربیت نیروی قابل اتکا ۲۸
- ۷-۴ جبران عقب ماندگی تاریخی علم و کشف راه‌های میانبر ۲۹
- ۸-۴ ایجاد قدرت علمی ۳۰

- ۹-۴ تنظیم نقشه جامع پیشرفت کشور ۳۰
- ۱۰-۴ تولید علم بومی ۳۰
- ۱۱-۴ تصمیم سازی و گفت‌وگو سازی در محیط دانشجویی ۳۱
- ۱۲-۴ استفاده از علوم دیگران ۳۱
- ۱۳-۴ دخالت دادن دانشگاه‌ها در حل مسائل علمی کشور ۳۱

فصل پنجم: دانشگاه کارآفرین ۳۳

- ۱-۵ پیدایش دانشگاه کارآفرین ۳۳
- ۲-۵ عوامل موثر بر پیدایش و ظهور دانشگاه کارآفرین ۳۵
- ۳-۵ سیرتطور دانشگاه کارآفرین ۳۵
- ۴-۵ مفهوم دانشگاه کارآفرین ۳۶
- ۵-۵ دانشگاه به عنوان یک سازمان کارآفرین ۳۷
- ۶-۵ ضرورت دانشگاه کارآفرینی ۳۸
- ۷-۵ دلایل ضرورت تحول کارآفرینانه در دانشگاه ۴۰
- ۸-۵ وظایف و مأموریت‌های دانشگاه کارآفرین ۴۰
- ۹-۵ اهداف دانشگاه کارآفرین ۴۱
- ۱۰-۵ ویژگی‌های دانشگاه کارآفرین بر مبنای خصوصیات سازمان کارآفرین ۴۲

فصل ششم: تحقیقات مرتبط با دانشگاه اسلامی ۴۳

فصل هفتم: مطالعه موردی ۵۱

- ۱-۷ بیان مسأله ۵۱
- ۲-۷ اهمیت موضوع ۵۴
- ۳-۷ اهداف ۵۶
- ۴-۷ تعریف واژگان کلیدی ۵۶

فصل هشتم: روش و ابزار ۵۷

۱-۸ روش پژوهش ۵۷

۲-۸ جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری ۵۸

۳-۸ روش جمع‌آوری اطلاعات ۵۹

۴-۸ مقوله‌های استخراجی بر اساس مبانی نظری ۶۰

فصل نهم: یافته‌ها ۶۵

۱-۹ مقدمه ۶۵

۲-۹ تحلیل بخش کیفی ۶۶

۱-۲-۹ کدگذاری باز ۶۶

۲-۲-۹ کدگذاری محوری ۶۷

۳-۲-۹ کدگذاری انتخابی ۶۷

۳-۹ تحلیل سؤال پژوهش ۶۸

منابع ۷۷

پیش‌گفتار

از جمله نهادهایی که کارکردهای اساسی در جامعه دارد، دانشگاه است که علاوه بر کار ویژه علم آموزی دغدغه‌هایی فراتر از مرزهای تنگ علم دارد و تمام ابعاد انسان را مورد مذاقه قرار می‌دهد. (فرجی ارمکی، ۱۳۸۶: ۶۶) گفته شده کهن‌سال‌ترین دانشگاه در جهان، دانشگاه جندی شاپور است که چندین قرن قبل از هجرت در ایران به دستور شاهپور اول، پادشاه ساسانی تأسیس شد و بعد از آن دانشگاه اسلامی الازهر در سال ۹۷۰ میلادی به وجود آمد. (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مداحان، ۱۳۷۳) و دانشگاه‌های قدیمی اروپایی مدت‌ها بعد از دانشگاه جندی شاپور پیدا شدند (زراعت، ۱۳۷۶: ۳۴) و گزارشی که از دانشگاه‌های اروپایی داده شده است، به قرن ۱۱ و ۱۲ میلادی می‌رسد که تنها از چند مدرسه پیشرفته و به اصطلاح «دانشگاه» نام برده شده است. کهن‌ترین آن عبارت بوده از: دانشگاه پزشکی «سالرنو» و سپس دانشگاه حقوق «بولونیا» در ایتالیا و در کنار آن، دانشگاه «پاریس» و دانشگاه «مون‌پلیه» در فرانسه، بعد دانشگاه «آکسفورد» در لندن و دانشگاه «کمبریج» و سپس دانشگاه‌های «پادوا»، «ناپل»، «دورلثان»، «آنجیر» و «سالامانکا» در اسپانیا تأسیس یافتند. (سعدی، ۱۳۷۷: ۱۳۵)

علی‌رغم این که قدیمی‌ترین دانشگاه‌ها متعلق به ایران و دنیای اسلام بودند، اما مشاهده می‌شود که غرب از طریق دانشگاه‌هایش فرهنگ خود را بر دانشگاه‌های جهان استیلا داده است و با تأسیس دارالفنون و باقی دانشگاه‌ها در ایران، آرام آرام فرهنگ غرب وارد دانشگاه‌ها می‌شود. روند غرب‌گرایی آن گونه بود که در دوره پهلوی دوم، شاه برای این که جلوی نفوذ حوزه‌های علمیه در تولید علوم را بگیرد، تصمیم به تأسیس دانشگاه مذهبی به موازات حوزه‌های علمیه – به منظور از بین بردن استقلال حوزه‌ها و زیرسلطه درآوردن روحانیون – گرفت و زمزمه‌های اولیه تأسیس چنین دانشگاهی در زمانی که امام بعد از سخنرانی معروف روز عاشورای خود دستگیر و بازداشت گردید – که قیام ۱۵ خرداد در اعتراض به آن صورت گرفت – به وجود آمد. سندی در خصوص هدف این اقدام در

دست است که در آن چنین آمده است: «تأسیس یک دانشگاه بزرگ مذهبی، تا به این طریق حوزه‌های علمیه که در حقیقت به صورت کانون هر نوع تحریکات و اقدامات ضد دولتی گردیده مسدود شود و این قبیل فعالیت‌ها شدیداً زیر کنترل دولت قرار گیرد». (روح بخش، ۱۳۸۱: ۳۴) این روند تا جایی ادامه یافت که دو نهاد متصدی علم و انسان‌سازی (حوزه علمیه و دانشگاه) از یکدیگر فاصله گرفتند.

شیوه سازماندهی کتاب حاضر به صورت زیر می‌باشد.

فصل اول: دانشگاه از دیدگاه مقام معظم رهبری

فصل دوم: شاخصه‌های دانشگاه اسلامی

فصل سوم: عناصر اصلی دانشگاه

فصل چهارم: وظایف دانشگاه اسلامی

فصل پنجم: دانشگاه کارآفرین

فصل ششم: تحقیقات مرتبط با دانشگاه اسلامی

فصل هفتم: مطالعه موردی

فصل هشتم: روش و ابزار

فصل نهم: یافته‌ها

در پایان، بر خود لازم می‌دانیم از همه عزیزانی که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب ما را یاری نموده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمائیم.

مهدی موقاری، حسنعلی عباسیان جوشقانی

پاییز ۱۳۹۹

از جمله نهادهایی که کارکردهای اساسی در جامعه دارد، دانشگاه است که علاوه بر کار ویژه علم آموزی دغدغه‌هایی فراتر از مرزهای تنگ علم دارد و تمام ابعاد انسان را مورد مذاقه قرار می‌دهد. (فرجی ارمکی، ۱۳۸۶: ۶۶) گفته شده کهن سال ترین دانشگاه در جهان، دانشگاه جندی شاپور است که چندین قرن قبل از هجرت در ایران به دستور شاهپور اول، پادشاه ساسانی تأسیس شد و بعد از آن دانشگاه اسلامی الازهر در سال ۹۷۰ میلادی به وجود آمد. (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مداحان، ۱۳۷۳) و دانشگاه‌های قدیمی اروپایی مدت‌ها بعد از دانشگاه جندی شاپور پیدا شدند (زراعت، ۱۳۷۶: ۳۴) و گزارشی که از دانشگاه‌های اروپایی داده شده است، به قرن ۱۱ و ۱۲ میلادی می‌رسد که تنها از چند مدرسه پیشرفته و به اصطلاح «دانشگاه» نام برده شده است. کهن‌ترین آن عبارت بوده از: دانشگاه پزشکی «سالرنو» و سپس دانشگاه حقوق «بولونیا» در ایتالیا و در کنار آن، دانشگاه «پاریس» و دانشگاه «مون پلیه» در فرانسه، بعد دانشگاه «آکسفورد» در لندن و دانشگاه «کمبریج» و سپس دانشگاه‌های «پادوا»، «ناپل»، «دورلثان»، «آنجیر» و «سالامانکا» در اسپانیا تأسیس یافتند. (سعدی، ۱۳۷۷: ۱۳۵)

علی‌رغم این که قدیمی‌ترین دانشگاه‌ها متعلق به ایران و دنیای اسلام بودند، اما مشاهده می‌شود که غرب از طریق دانشگاه‌هایش فرهنگ خود را بر دانشگاه‌های جهان استیلا داده است و با تأسیس دارالفنون و باقی دانشگاه‌ها در ایران، آرام آرام فرهنگ غرب وارد دانشگاه‌ها می‌شود.